

Elkapom a törülközőt

Amikor a riporter kérdés: „*Hogyan fogalmazná meg ars poeticáját?*” annyira felértékelődik, hogy a maszek suszternak is föltesszük, akkor már nincs semmi értelme, hogy a poétát is erről faggassuk. Nemcsak azért, mert sokkal kevesebb a jó suszter, mint a jó költő, sőt sokkal kevesebb költő tud cipőt talpalni, mint amennyi suszter tud verset írni, hanem azért is, mert a realitás és a metaforák közötti éteri ellentét tekintetében feltétlenül a susztereké az előny. Ezért hát a költő zavarban van. Lehetőleg hallani sem akar ars poeticáról.

Eörsi István, Vallai Péter színművész, **Márta István** és **Hobo** zenei közreműködésével önálló estet adott a **Radnóti Színpadon**.

— Remélem, sok bájos csajjal lesz tele a színház — mondja **Eörsi** a bemutató délutánján —, akik megértik az arcomra forrt mosolyt, biztos vagyok benne, hogy én egy show-man östehetség vagyok, csak hát kevés alkalmam volt rá, hogy ezt a tehetségemet bizonyítsam.

— **Eörsi** vállán nyugszik ez az eset — mondja **Vallai Péter** —, mert ami meg van írva, az már kész dolog, a közönség viszont elsősorban nem engem vár, hanem a költőt. Na most, hogy milyen passzban lesz éppen **Eörsi**, azon múlik a siker. Én bevezetem őt mint úttörő-egyenruhás kisfiút, elmondom a Rákosi pájtáshoz írt versét, ő levelet az úttörőnyakkendőjét és bedobja a közönség közé.

— *Ja, igen — jegyzem meg —, a műsor címe: Bedobom a törülközőt. Ki dobja be és ki van a ringben? Ki üt, és kit ütnek?*

— Ne tessék zavarba hozni — mondja **Eörsi István**. — *Ez egy metafora. Hogy feladom a meccset. Amikor kidobom az úttörőnyakkendőt, akkor feladom sztálinista múltamat. Aztán még sokszor dobtam be a törülközőt, amely mindig megakadt egy-egy kis fenevad torkán, aki ettől iszonyú nagyot köhögött, mígnem becsukták utánam az ajtót... Jó, tudom, zavaros a kép, de azért csak kivágtam magam, nem?*

Vallai: Nem is olyan régen egy színházigazgatónak ki kellett rúgnia **Eörsit**, a dramaturgot. *Ki is rúgta. Azt mondta: Eörsi úrral nem tárgyalunk.*

Eörsi: Ne személyeskedjünk, mert ez az igazgató utána még két darabomat nagyszerűen megrendezte. *Azt mondták neki, vagy kirúgja Eörsit, vagy mehet ő is, és még legalább tíz színezz. Úgy gondolta, ha már igazgató, bectelenség lenne a részéről a hatalomra háritani a felelősséget — ami persze ostobaság —, ezért magára vállalta az örült. Ezért annyira rosszul érezte magát, hogy úgy gondolta, én vagyok a bűnös, amiért ilyen helyzetbe hoztam őt. Írtam is utána egy verset, „nem tudom pontosan idézni, „a téboly-kricsmi-kocsmában fölvettem egy ilyen mosolyt és a mosoly undorodó arcomra forrt, vérszesen változik a képem, de maszkom még a megszokott”. Tehát van ebben a grimaszban egy kib... ásból fakadó róhej is. A börtönben ugyanis rájöttem, hogy egyvalamitől megőrülnek az örök, attól, ha a rab vigyorg. Mit röhög? — kérdezte az ör. — Tisztelettel jelentem, jól érzem magam, van kajám, lakásom, ilyen jó*

Játék Eörsivel és Vallaival

helyzetben még soha életemben nem voltam. — Persze ez a röhögés sem új dolog. Karinthy írja le Füst Milánról, hogy amikor 1914-ben behívták katonának, hogy el ne vigyék, a tükör előtt begyakorolta az arcrángatózást. Olyan jól sikerült neki, hogy úgy is maradt. Én meg a vigort gyakoroltam be.

— **Bántuk szegény Füst Milánt?** — jegyzem meg szerényen.

— Bántuk csak nyugodtan — mondja **Eörsi** —, mert **József Attilát, Thomas Mann** gyalázza, amikor már mindketten meghaltak.

Vallai: Leírja **Eörsi**, hogyan történt, amikor becsukódott mögötte a börtön kapuja. Elvették a nadrágjának a madzagját. *„Így nem tudok járni. Az ör megvonja a vállát. Bal kézzel tartva a nadrágomat, még mindig helytélken, az érdekes helyzetből lenyűgözve, mély meghajlással nyújtottam át jobb kezemmel a pertliket. Mire jó ez? Úgyse kívánom fölakasztani magam — biztosítottam vígan. — Nem? — kérdezte. — Miért nem? — Ez a miért nem — ez az Eörsi-élet lényege.*

Eörsi: Mert ennek a kibérnek komoly a tudása. Hiszen nem gyűlöl és nem is szeret.

— Ez volna **Eörsi** hitele? — kérdezem.

Eörsi: Nem, dehog. *Annak idején írtam egy verset, a címe: Anyám a párt jelöltje lett. De a vers szerint sem vették föl a pártba, polgári származása miatt. Azt írom: az anya így hagyta nagyfiát. Kormos István erre azt mondta: mi az, hogy hagyta? Talán leszarta? Majd kijavította: megelőzte nagyfiát. Így jelent meg a vers.*

Vallai: De hát akkor mindeki csápolta!

Eörsi: Nem. **Kormos Pista** soha. Noha kétség kívül nagyon sokan csápoltak. Ezt még el akarom mondani, mert ma elterjedt az a közhiedelem, hogy az úgynevezett urbánusok csápoltak, a népiek meg nem. Ez nem igaz. Aki tehetette, megírta a magáét, igaz, a zsidó származásúak különösen, hiszen örültek, hogy életben maradtak. De volt egy pillanat, amikor itt is és ott is elvált a tehetség és a tisztesség. Az a szörnyű, hogy a java mindkét oldalon belehalt. Gondoljátok meg: *Soós Imréné* lehetett volna világ! És *Nagy László! És Kormos István!*

A meglehetősen zilált, jókedvűnek indult beszélgetés itt megakadt. A csendet **Vallai Péter** törte meg.

— Tízéves gyerek voltam ötvenhatban. Egy barátommal, a **Villányi út és Szöllő** utca sarkán megállítottuk a buszokat, hogy fölragasszuk a forradalmi szöveget: *Nem tanulunk orosz! A vicc, hogy akkor még nem is tanultunk. Feltehető a kérdés, mit tudhatott egy tízéves gyerek? De hát akkor tizenkét-tizenéves éves fiúk haltak meg. Aztán a hatvanas években **Ottlik Géza, Hamingway, Sánta Ferenc**, nem lapozható irodalom volt számunkra, hanem személyes élmény. Azt kérdezi tőlem, *mi köze az én életemnek Eörsi vagy Petri György életéhez?* Nem tudom. Nem is volt szempont soha, hogy előnyös-e színpadra lépnem velük vagy sem. Ez a kérdés nem is érdekelt.*

— *Soha nem volt baja bétőle?* — kérdeztem.

— Dehogynem. Tegnap is.

Kovács Júlia